

NY LITTERATUR

Jac. Berzelius Brev, utgivna av Kungl. Svenska Vetenskapsakademien. Supplement 3 ved Arne Holmberg, 1961. 78 s.

Professor Holtedahl har gjort meg oppmerksom på denne publikasjon, som har betydelig interesse for norske lesere. Del II, «Berzelius' brevväxling med Esmark far och son» (s. 36ff), inneholder 6 brev fra Jens Esmark og 1 fra Berzelius fra årene 1825—35, samt 11 brev fra Hans Morten Thrane Esmark (prest i Eidanger og ivrig mineralog) og 9 fra Berzelius fra årene 1827—47. Foruten å formidle en mer personlig kontakt med disse gamle herrer gir brevene bl. a. glimt fra den tidlige utforskning av Norges mineraler, særlig dem fra Larvik—Langesund-trakten.

I brev av 15. oktober 1825 fra Jens Esmark finner vi følgende: «Af nye Opdagelser her i Norge veed ieg intet uden, at der er opdaget en smuk rosenrød Lepidolit norden for Trondhiem, saasnart ieg kand faae noget deraf, vil jeg tage mig den Frihed, at sænde Dem Prøver deraf.» Det er en oppgave for nåtidens mineraloger å gjenoppdage denne forekomst, men det må innrømmes at holdepunktene er ytterst sparsomme.

Ivar Oftung.

D. D. Bloss: An introduction to the Methods of Optical Crystallography. VII + 294 sider, 176 figurer (Holt, Rinehart and Winston, New York, 1961).

For alle som skal arbeide med polarisasjons-mikroskopet og vil sette seg inn i de metoder som brukes i optisk krystallografi, vil denne boken være til glede og nytte. Den byr på mange måter noe nytt og godt. Jeg kan anbefale den fremfor eldre lærebøker.

Teksten er skrevet for begynnere og gir en teoretisk og praktisk fremstilling av hvordan de optiske konstanter av krystaller kan bestemmes ved hjelp av polarisasjons-mikroskopet og immersjons-oljer. Teorien er klart og nøyaktig bygd opp over *ett* grunnbegrep: den optiske indikatriks (uten å gå inn på bølgeflater eller andre optiske hjelpefigurer), en meget anbefalelsesverdig metode.

Det er også meget nyttig at bestemmelse av lysbrytningsindekser ved immersjonsoljer er nøye forklart, like til hvordan man kan gjøre bruk av de fargede dispersjonsrender på korn grensene. Et appendix inneholder bestemmelsestabeller, hvorved over 1 000 mineraler kan identifiseres ved sin lysbrytning. Derved behøver studenten ikke å

bruke tre forskjellige bøker — én for teori, én for praktiske metoder og en tredje for bestemmelsestabeller — for å utføre sitt arbeid.

Boken er delt i elleve kapitler som ofte slutter enten med en sammenfatning eller med et meget nyttig avsnitt: Questions and Problems. Der er tre appendixer: Properties of ellipses; Determinative optical tables and charts; Recording data. Det er et godt register og en liste med litteraturreferanser.

Tom. F. W. Barth

Walter Fischer: Gesteins- und Lagerstättenbildung im Wandel der wissenschaftlichen Anschauung. VIII + 592 sider, 12 tavler, 12 figurer, 16 × 24 cm format. Personenregister, Ort- und Sachregister. Pris DM 84.00. (Schweizerbart, Stuttgart, 1961).

Dette er et usedvanlig verk og anbefales på det sterkeste for alle som er alvorlig interessert i bergarter, mineraler og malmer. Av spesiell nytte vil verket være for dem som underviser og veileder ved universiteter og høyskoler. La tittelen ikke skremme; den yter på ingen måte rettferdighet til det interessante og verdifulle innhold. Boken er nemlig bl.a. en meget god og fyldig moderne lærebok i petrografi, petrologi og malmgeologi; dette i tillegg til den underholdende og ofte spennende historiske beretning om tidligere generasjoners skiftende meninger og teorier. Klart og konsist gir boken således en oversikt over både vitenskapens historie og vitenskapens nyeste resultater og de teorier den hviler på.

De første 300 sider behandler «Die Gesteinslehre» — eruptiver, sedimenter og metamorfe bergarter fra de eldste tider til fyldestgjørende forklaringer av Bowens reaksjonsserier, Goldschmidts geokjemi, Eskolas facieslære og Wegmanns tektonikk. Den neste del behandler «Die Lagerstättenkunde». Et meget morsomt kapittel er «die Anfänge der modernen Lagerstättenkunde», hvor den interessante «Bergbüchlein» fra omkring 1500 utførlig beskrives. Her kunne jeg si at det vel burde være nevnt at *das Bergbüchlein* så vel som *das Probierbüchlein* er utgitt på engelsk av The American Institute of Mining and Metallurgical Engineers (1949), mesterlig oversatt av Sisco and Smith, og forsynt med technical annotations and historical notes, som gir et meget interessant innblikk i datidens kunnskaper.

Kapitlet om «die Entwicklung der Lagerstätten-systematik» er klart, konsist og noe av det beste som er skrevet på dette felt. Så følger en nøyaktig gjennomgåelse av «Lagerstätten der magmatischen Abfolge», «der sedimentären Abfolge» og til slutt «der metamorphen Abfolge». De forskjellige oppfatninger blir klart gjengitt, og der er fyldige diskusjoner om de geologiske relasjoner, om de fysikalskjemiske faktorer, etc.; hele den moderne teori anvendt på dette meget kompliserte felt er på en beundringsverdig måte fremstillet og klargjort.

Tom. F. W. Barth